

УДК 338.121

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЕКТУ ТА ЙОГО ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ**Ястребова О. В.**, викладач. Класичний приватний університет, м. Запоріжжя**Ястребова О.В. Концептуальні підходи до визначення сутності інвестиційного проекту та його життєвого циклу.**

У статті проведено дослідження сутності поняття інвестиційного проекту та його життєвого циклу. Виявлено світові тенденції розвитку інвестиційної діяльності підприємств. Узагальнено визначення сутності поняття інвестиційного проекту різних науковців, які трактують інвестиційний проект, як основний документ, що визначає необхідність здійснення реального інвестування, в якому в загальноприйнятій послідовності розділів викладаються основні характеристики проекту та фінансові показники, пов'язані з його реалізацією. Визначають, що проект (інвестиційний проект) підприємства, організації, виробничої потужності, комплексу чи об'єкта – це повний комплект організаційно-технічних і фінансово-економічних документів та заходів. Підкреслюють, що інвестиційний проект - це обґрунтування економічної доцільності, обсягу і термінів здійснення капітальних вкладень, у тому числі необхідна проектно-кошторисна документація, розроблена відповідно до законодавства та затверджених в установленому порядку стандартів (нормами і правилами), а також опис практичних дій з реалізації інвестицій (бізнес план). Запропоновано авторське трактування розмежування на фази життєвого циклу інвестиційного проекту за допомогою мережевих моделей здійснення проекту. Узагальнюючи наукові підходи, зроблено висновок, що «життєвий цикл» інвестиційного проекту – це відображення розвитку проекту від моменту зародження ідей створення проекту до моменту його закінчення за певний проміжок часу, проходить ряд логічно пов'язаних операцій (фаз), призначених для досягнення заданого результату в межах проекту, що можна представити в ланцюгах мережевих моделей в фазах інвестиційного проекту.

Yastrebova O. Conceptual approaches to defining the essence of the investment project and its life cycle.

The article research the essence of the concept of the investment project and its life cycle. Revealed the world trends of investment activity of the enterprises. Generalizing definition of the essence concept of the investment project of various scholars who interpret the investment project as main document that defines need for real investment, which in the conventional sequence of sections set out the main characteristics of the project and financial data associated with its implementation. Define the project (investment project) enterprises, organizations, the production capacity of the complex or object - it is a complete set of organizational, technical, financial and economic instruments and activities. We emphasize that the investment project - a substantiation of economic feasibility, scope and timing of capital expenditures, including the necessary project documentation, developed in accordance with the law and duly approved standards (norms and rules), as well as the practical actions to sale of investments (business plan). The author's interpretation of the distribution on the phase of the investment project life cycle using the network project models. Summing up the scientific approaches, it concluded that the "life cycle" of the investment project - a reflection of the development of the project from the inception of the idea of creation the project until its completion in a given period of time, is a series of logically related operations (phases), designed to achieve the desired result within project that can be represented in the circuits of network models in the phases of the investment project.

© Ястребова О.В., 2015

© Yastrebova O., 2015

Ястребова Е.В. Концептуальные подходы к определению сущности инвестиционного проекта и его жизненного цикла.

В статье проведено исследование сущности понятия инвестиционного проекта и его жизненного цикла. Выявлено мировые тенденции развития инвестиционной деятельности предприятий. Обобщено определение сущности понятия инвестиционного проекта различных ученых, которые трактуют инвестиционный проект, как основной документ, определяющий необходимость осуществления реального инвестирования, в котором в общепринятой последовательности разделов излагаются основные характеристики проекта и финансовые показатели, связанные с его реализацией. Определяют, что проект (инвестиционный проект) предприятия, организации, производственной мощности, комплекса или объекта - это полный комплект организационно-технических и финансово-экономических документов и мероприятий. Подчеркнем, что инвестиционный проект - это обоснование экономической целесообразности, объема и сроков осуществления капитальных вложений, в том числе необходимая проектно-сметная документация, разработанная в соответствии с законодательством и утвержденных в установленном порядке стандартов (нормами и правилами), а также описание практических действий по реализации инвестиций (бизнес план). Предложена авторская трактовка распределения на фазы жизненного цикла инвестиционного проекта с помощью сетевых моделей осуществления проекта. Обобщая научные подходы, сделан вывод, что «жизненный цикл» инвестиционного проекта - это отражение развития проекта от момента зарождения идеи создания проекта до момента его окончания за определенный промежуток времени, проходит ряд логически связанных операций (фаз), предназначенных для достижения заданного результата в рамках проекта, что можно представить в цепях сетевых моделей в фазах инвестиционного проекта.

Постановка проблеми. Ключовою задачею при реалізації сучасних інвестиційних проектів є максимальна оптимізація ресурсів із забезпеченням допустимого рівня ризикованості інвестицій. Оптимізація ресурсів передбачає врахування різних факторів впливу на фази життєвого циклу інвестиційного проекту.

З метою зменшення тривалості та, як наслідок, вартості реалізації проекту замість традиційних підходів послідовного виконання фаз життєвого циклу інвестиційного проекту перевагу надають підходам, що передбачають суміщення фаз.

Таким чином, правильний вибір підходу до побудови життєвого циклу інвестиційного проекту може стати ефективним інструментом зменшення невизначеності в проекті та збільшення ймовірності його успішного завершення.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання розуміння сутності інвестиційного проекту а також його життєвого циклу було досліджено у працях багатьох науковців, зокрема: Г. Бардиш, І. Бланк, В. Бочаров, В. Величко, В. Грідасов, Б. Колтинюк, А. Пересада, М. Чиненов, М. Чумаченко, В. Шапіро та ін.

Мета статті полягає в аналізі підходів до розробки та обґрунтування життєвих циклів інвестиційних проектів підприємств та рівня визначеності горизонту детального планування. Результатом статті мають стати рекомендації щодо вибору підходу до побудови життєвих циклів інвестиційних проектів залежно від подій у фазі проекту та їх тривалості.

Виклад основного матеріалу. Необхідність підвищення конкуренції промислових підприємств, зміна ринкового середовища сучасних компаній змусила їх ефективно реалізовувати різні проекти.

На сьогоднішній день будь-яке підприємство вимушене займатися проектною діяльністю. Прибутковими і успішними виявляються ті компанії, керівництво яких ефективно використовує інструменти та методи управління проектами.

Як виявили світові тенденції розвитку інвестиційної діяльності підприємств у кожному з них існує проект розвитку, який пов'язаний із залученням інвестиційних ресурсів. Такий проект називається «інвестиційним проектом».

В економічній літературі розуміння інвестиційного проекту більшість науковців трактує у двох визначеннях [5]:

- як комплект документів, що містять формулювання мети майбутньої діяльності й визначення комплексу дій, спрямованих на її досягнення;
- як сам цей комплекс дій (робіт, послуг, придбань, управлінських операцій і рішень), спрямованих на досягнення сформульованої мети (тобто як документацію і як діяльність).

Бочаров В.В. інвестиційний проектом трактує, як основний документ, що визначає необхідність здійснення реального інвестування, в якому в загальноприйнятій послідовності розділів викладаються основні характеристики проекту та фінансові показники, пов'язані з його реалізацією [2].

Бардиш Г.О. визначає, що проект (інвестиційний проект) підприємства, організації, виробничої потужності, комплексу чи об'єкта – це повний комплект організаційно-технічних і фінансово-економічних документів та заходів, необхідних для досягнення поставленої мети (розвиток техніко-економічної бази виробництва, започаткування виготовлення продукції, здійснення нових методів або форм діяльності і т.ін.) в умовах обмеженості наявних ресурсів з обов'язковим отриманням економічного чи соціального ефекту [1].

Чиненов М.В. підкреслює, що інвестиційний проект - це обґрунтування економічної доцільності, обсягу і термінів здійснення капітальних вкладень, у тому числі необхідна проектно-кошторисна документація, розроблена відповідно до законодавства та затверджених в установленому порядку стандартів (нормами і правилами), а також опис практичних дій з реалізації інвестицій (бізнес план) [7].

Життєвий цикл є основним критерієм для вирішення проблеми фінансування робіт із проекту, прийняття оптимальних рішень.

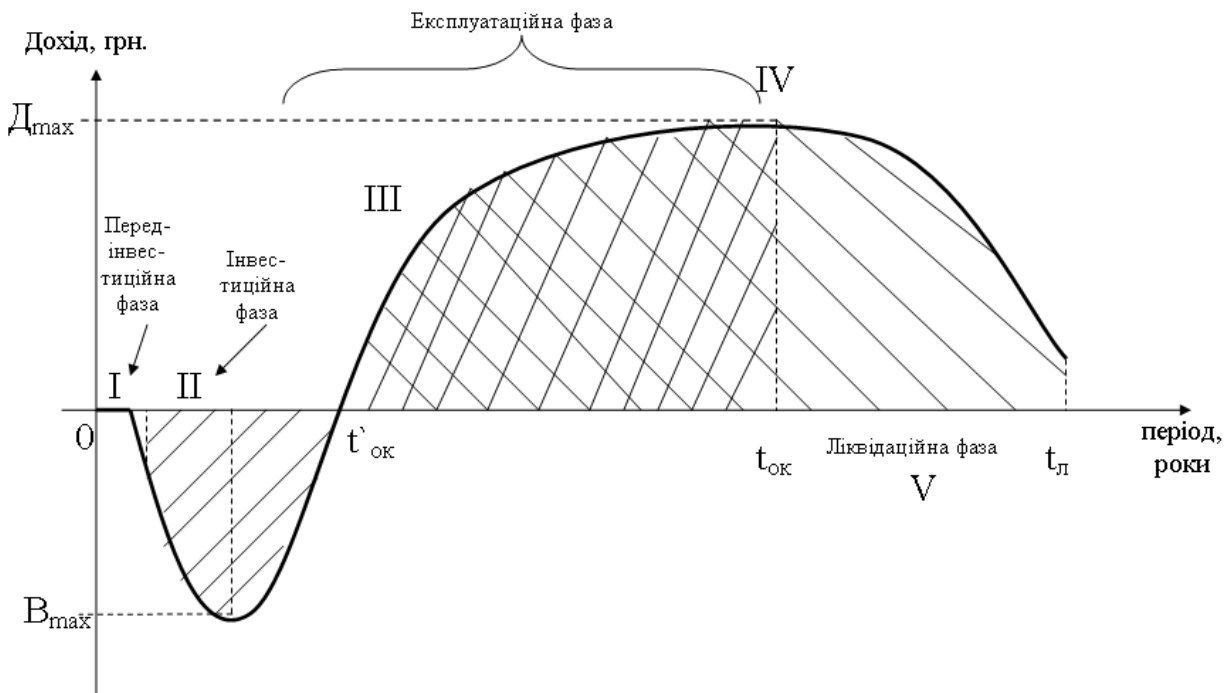

Рисунок 1 – Фази життєвого циклу інвестиційного проекту (авторське трактування)

Пересада А.А. вважає, що частіше життєвий цикл інвестиційного проекту визначають за грошовим потоком: від виникнення першого грошового потоку і до закінчення останнього. Будь-який інвестиційний проект має п'ять стадій [6].

Перша стадія: передпроектні дослідження, проектування та освоєння інвестицій (народження проекту). Друга стадія: початок експлуатації проекту. Третя стадія: швидке зростання. Четверта стадія: стабільне функціонування підприємства. П'ята стадія: занепад або друге народження [6].

Грідасов В.М. вважає, що життєвий цикл інвестиційного проекту також слід ділити на п'ять частин, які називаються фазами.

Чіткого (раз і назавжди визначеного) розподілу життєвого циклу на стадії бути не може. По-перше, існує специфіка окремих країн і секторів економіки, в яких реалізується інвестиційний проект. По-друге, існує досить широке коло учасників реалізації інвестиційного проекту (спонсори, проектна компанія, підрядники, кредитори, інвестори, оператори тощо) і кожен учасник може дивитися на проектний цикл "своїми очима", мати особливе уявлення про фази, етапи, стадії проекту [3].

На думку Колтинюка Б.А. інвестиційний проект, незалежно від його обсягів, складності, умов інвестування, повинен здійснюватися відповідно до обраної технології [4]. На рис. 2-4 наведено мережеві моделі здійснення проекту, які містять ряд характеристик (час, вартість, ресурси та ін.), які відносяться як до окремих робіт, так і до проекту в цілому.

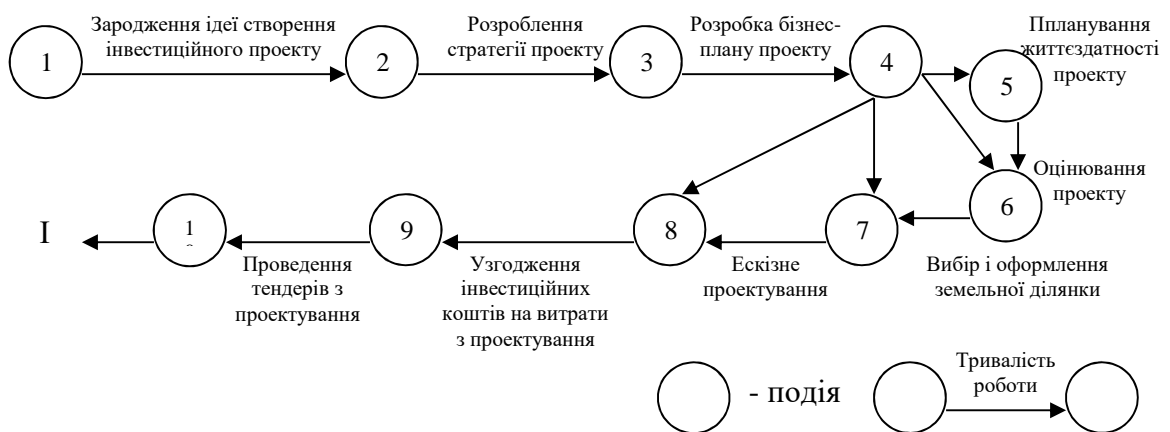

Рисунок 2 – Мережевий графік I фази інвестиційного проекту (запропоновано автором)

На першій фазі (I) (передінвестиційній) життєвого циклу інвестиційного проекту здійснюється зародження ідеї створення інвестиційного проекту. Здійснюються передінвестиційні дослідження, укладання попередніх договорів з підрядниками і субпідрядниками, а також іншими суб'єктами інвестиційної діяльності.

Для цієї фази характерне поступове збільшення витрат на оплату праці для введення проекту в дію і практично повна відсутність грошових надходжень. На графіку це відображає крива життєвого циклу інвестиційного проекту (див. рис. 1).

На другій фазі (II) життєвого циклу інвестиційного проекту грошові видатки різко зростають у зв'язку з придбанням основних фондів і оборотних коштів. Грошові надходження на цій стадії, як і раніше, відсутні. Стадія закінчується в точці максимальних витрат ($V_{\max}$) (див. рис 1).

У виборі найбільш ефективних методів реалізації проекту можуть бути зацікавлені не тільки замовник проекту, а й комерційні банки.

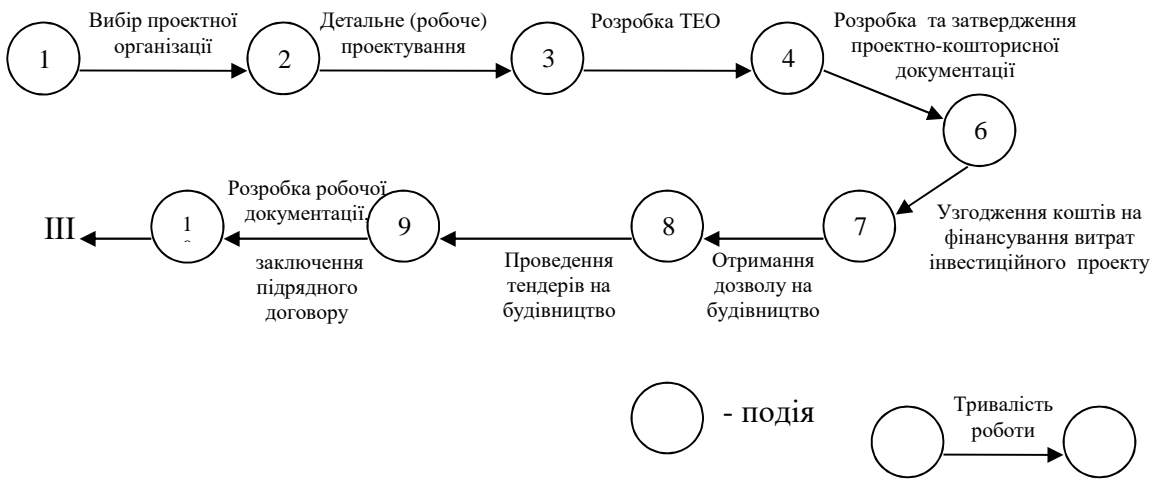

Рисунок 3 – Мережевий графік II стадії інвестиційного проекту (запропоновано автором)

На початку третьої фази (III) (експлуатаційної) здійснюється поетапне введення об'єкта в експлуатацію. На цій стадії існує так звана точка умовної окупності ($t_{ок}$). У якій доходи від введення в експлуатацію проекту дорівнюють витратам на його реалізацію (точка беззбитковості).

Грідасов В.М. вважає, що наприкінці третьої стадії життєвого циклу інвестиційного проекту грошові надходження досягають максимального свого значення (точка Π_{max} на рис. 1). Але ми дотримуємось іншої думки, тому що точка Π_{max} має бути представлена не отриманим прибутком, а максимально отриманим доходом та повинна бути піковою точкою (D_{max}).

На цій стадії існують такі грошові потоки: закупівля сировини і матеріалів; заробітна плата і жалування працівникам; страхові платежі; виручка від продажів; грошові експлуатаційні видатки; податкові платежі; зміни у величині необхідних активів.

На четвертій стадії (IV) життєвого циклу інвестиційного проекту, яку можна об'єднати з III фазою здійснюється стабільне функціонування виробничих потужностей, що характеризується запланованим обсягом чи виробництвом послуг.

На п'ятій стадії (V) життєвого циклу інвестиційного проекту (фаза ліквідації) спостерігаємо знос основних фондів. Видатки на підтримку виробництва починають збільшуватися, у той час як грошові надходження безупинно зменшуються, що відображає рис. 1.

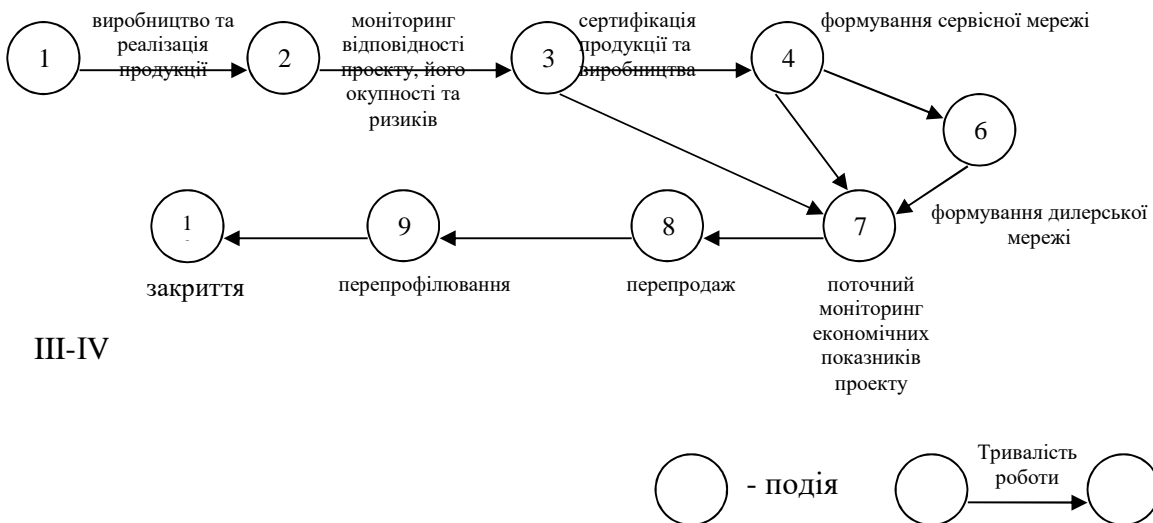

Рисунок 4 – Мережевий графік III-IV стадії інвестиційного проекту (запропоновано автором)

Як вважає Грідасов В.М. чіткого (раз і назавжди визначеного) розподілу життєвого циклу на стадії бути не може. По-перше, існує специфіка окремих країн і секторів економіки, в яких реалізується інвестиційний проект. По-друге, існує досить широке коло учасників реалізації інвестиційного проекту (спонсори, проектна компанія, підрядники, кредитори, інвестори, оператори тощо) і кожен учасник може дивитися на проектний цикл "своїми очима", мати особливе уявлення про фази, етапи, стадії проекту [3].

В Україні існує велика кількість комерційних організацій, що мають достатні суми для здійснення інвестицій у реальні проекти, однак, розуміючи нестійкість сьогоденного ринку, вони погоджуються фінансувати будь-які проекти дуже обережно, пам'ятаючи про досить високу імовірність руйнування ще вчора непохитних і солідних компаній.

Висновки. Отже, на нашу думку, узагальнюючи трактування науковців пропонуємо, що «життєвий цикл» інвестиційного проекту відображає розвиток проекту від моменту зародження ідей створення проекту до моменту його закінчення за певний проміжок часу, проходить ряд логічно пов'язаних операцій (фаз), призначених для досягнення заданого результату в межах проекту.

Список використаних джерел:

1. Бардиш Г.О. Проектне фінансування : підручн. (2-ге вид.) / Г. О. Бардиш. – К. : Алерта, 2008. – 463 с.
2. Бочаров В.В. Инвестиции : учебн. для вузов (2-ед.) / В. В. Бочаров. – СПб. : Питер, 2009. – 384 с.
3. Грідасов В.М. Інвестування: навчальний посібник / В.М. Грідасов, С.В. Кривченко, О.Є. Ісаєва. — К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 164 с.
4. Колтынюк Б.А. Инвестиции: учебник / Б.А. Колтынюк — СПб.: Изд-во Михайлова В.А., 2003. — 848 с.
5. Непомнящий Е.Г. Инвестиционное проектирование : Учебное пособие. / Е.Г. Непомнящий. – Изд-во Таганрог : ТРТУ, 2003. - 262 с.
6. Пересада А. А. Проектне фінансування: підручник / А.А.Пересада, Т.В. Майорова, О.О. Ляхова. — К.: КНЕУ, 2005. — 736 с.
7. Чиненов М.В. Инвестиции : учебное пособие / М.В. Чиненов и [др.] ; под ред. М.В. Чиненова. – М.: КНОРУС, 2007. – 248 с.

Ключові слова: інвестиційний проект, життєвий цикл проекту, мережевий графік, бізнес план, витрати, доходи, ефективність інвестиційного проекту.

Ключевые слова: инвестиционный проект, жизненный цикл проекта, сетевой график, бизнес план, расходы, доходы, эффективность инвестиционного проекта.

Keywords: investment project, project life cycle, roadmap, business plan, expenses, income, efficiency of the investment project.